

Touhulan perhe on strippisarjojen kesto-suosikkeja.

Viihdyttäjistä kulttuurin tulkiksi

Adamson oli Turun Sanomien ensimmäinen sarjakuva.

Salla Tuomola

Turun Sanomat on julkaissut sarjakuvia jo vuodesta 1923 lähtien. Ensimmäinen oli ruotsalaisen Oscar Jacobssonin klassikkosarja Adamson. TS kuuluu edelläkävijöiden joukkoon, sillä sarjakuva löysi paikkansa nykyisessä muodossaan suomalaisessa sanomalehdistössä vasta 1930-luvulla amerikkalaisten strippisarjojen läpimurron seurauksena. Turun Sanomien lukijatutkimusten mukaan sarjakuvat kuuluvat lehden luetuimpaan aineistoon, ja niistä annetaan myös runsaasti palautetta. Strippien lukijakunta koostuu kaikenikäisistä yhteiskunnalliseen asemaan katsomatta. Sanomalehtistriipit tulisikin nähdä yhteiskunnan jäseniä yhdistävinä tekijöinä ja sosiaalisen eriytymisen ehkäisijöinä.

Sarjakuvan vahvuus on näkyvimmillään sen kyvyssä asettua kunkin aikakauden peiliksi ja kulttuurin tulkiksi. Sarjakuva ei vaadi erityisen kielen tai koodien opettelemista. Se ei myöskään sisällä elitististä leimaa tai kanna harteillaan joidenkin vieroksumaa korkeakulttuurin viittaa. Sarjakuva voikin toimia kulttuurin tulkkina:

striipit tarjoavat lukijoilleen uusia keinoja ymmärtää ja analysoida omaa aikaansa.

Valtakulttuurin pönkittäjät

Nykypäivän yhteiskunnalliset sarjakuvat saavat entistä merkityksellisemmän roolin, kun niitä tarkastelee esimerkiksi 1950-luvulla ilmestyneisiin strippeihin verrattuna. Yhteiskunnallisuutta ja oman kulttuurin heijastelua korostaa myös seikka, että Turun Sanomien kymmenestä nykysarjakuvasta kaikkiaan neljä on kotimaisten sarjakuvantekijöiden tuotantoa.

TS:n sarjakuvapolitiikka poikkesi 1950-luvulla lähes kaikin tavoin nykyisestä. Tuon ajan sarjakuville oli tyyppillistä pönkittää totunnaisia sukupuolirooleja ja arvoja. Valtavirtaa myötäilevät roolimallit sekä miesten ja naisten tehtävät esitettiin korostetusti.

Esimerkiksi Juliet Jonesin Sydämessä nähtiin hyvin perinteisiä naisia, jotka kulluttivat aikaansa lähinnä puhumalla miehistä ja keskittymällä ulkonäköönsä. Sarjan arkisista huolista kärsiviin päähenkilöihin oli helppo samaistua ja roolimallit ainoastaan

JULIET JONESIN SYDÄN

©KFS

Juliet Jones Turun Sanomista 1955.

vahvistivat patriarkaalisien valtakulttuurin ajatusta naisten tehtävistä ja asemasta. Juliet Jonesin Sydän on hyvin rinnastettavissa television saippuaoopperoihin.

Muutoinkin 1950-luvulla ilmestyneet stripit muistuttavat paljon televisiosarjojen lajityyppejä. Esimerkiksi Cisco Kid oli tyyppillinen jatkokertomuksellinen lännensarjakuva. Cynthia, Salainen Asiamies X 9 ja Mandrake taikuri perustuivat juonikuvioineen pitkälti yhden sankarihahmon urotekojen varaan. Ainoastaan vuodesta 1940 ilmestyneen Touhulan perheen juoni ei jatkunut useita viikkoja, vaan sarjan idea perustui - kuten nykyäänkin - kertakäyttöstrippeihin. 1950-luvun sarjojen henkilögalleriat muistuttivat toisiaan, kuten myös niiden ideologia ja maailmankuva. Sankarit edustivat poikkeuksetta hyvää, vastustajat pahaa.

Paikallisia piirtäjiä

Nykyään TS:n sarjakuvasastolla ilmestyy kaikkiaan kymmenen strippiä kuutena päivänä viikossa. Valikoiman voi nähdä heijastavan ajan henkeä ja yhteiskunnallista kehitystä. Sarjakuvien voikin sanoa muuttuneen pelkistä viihdyttäjistä vakavasti otettaviksi tarinoiksi tästä ajasta.

Eniten myönteistä palautetta saavat B. Virtanen, Kirjaston Kissat sekä Viivi ja Wagner, jotka kaikki ovat turkulaisten sarjakuva- ja kuvapiirtäjien strippejä. Modesty Blaise, Touhulan perhe ja Kalle Kehveli pysyvät mukana nostalgisuutensa ja tuttuutensa vuoksi. Ainoastaan nyttemmin Juha

Kouvalaisen piirtämään Loikan vuoksi - sarjaan vaihtunut Ellit (Apartment 3-G) oli jatkuvajuoninen saippuaoopperasarja suosittu Juliet Jonesin Sydämen tapaan.

Lassi ja Leevi, Jere ja Karvinen käsittelevät kaikki yhteiskunnallisia asioita ja nykypäivän ilmiöitä, ja vaikka sarjat edustavatkin valikoiman uudempiä amerikkalaista sarjakuvaa, juoni säilyy Suomessa luettavana ja aihepiirit ovat tuttuja.

Sitoutumattomuuden aika

Yhteiskuntateoreetikoiden mukaan länsimaista nyky-yhteiskuntaa leimaavat hetkellisyys ja väliaikaisuus. Tämän päivän elämänpolitiikkaan on rakennettu tarve olla kaiken aikaa liikkeessä, mikä tekee ihmisille vaikeaksi kiinnittyä yhteenkään paikkaan tai sitoutua pidemmäksi aikaa toiseen ihmiseen.

Jussi ”Juba” Tuomolan piirtämä Viivi ja Wagner puretuu esimerkiksi nykyajan parisuhteiden väliaikaisuuteen ja sitoutumattomuuteen, kuten seuraavasta käy ilmi.

Wagner näkee tyhjän vaatekaapin ja voi hiiri järkyttyneenä: ”Viivi on jättänyt minut! Voi, miksi olen tällainen sika, miksi, miksi? Tämän siitä saa... Voi minua!” Viivi: ”Vein vaatteet ulos tuulettumaan. Mitä sinä täällä roihkaat?”

Markkinatalouden hallitsemalle maailmalle on tyyppillistä myös asioiden ja ilmiöiden tuotteistuminen. Tämä tarkoittaa sitä, että esineen näyttöarvo korvaa lopulta sen käyttöarvon. Suosikkisarjakuvien innoittamina markkinoille on ilmestynyt

mitä mielikuvituksellisimpia oheistuotteita, jotka menevät kaupaksi hahmojen aikaisemmin saavuttaman suosion ansiosta.

Viivi ja Wagner tekevät pilaa jopa ihmisen tuotteistumisella, joka sekin keskittyy ainoastaan pinnan ihannoimiseen.

Yhteiskuntakritiikkiä vitsin muodossa

Nykyajan kulttuurituotteille ei ole enää vierasta sekoittaa edes korke- ja populaarikulttuurin rajoja. Tämän todistaa esimerkiksi Viivi ja Wagner -näytelmä, joka marsitti sarjakuvahahmot ruuduistaan todelliselle näyttämölle.

TS:ssä nykyään ilmestyvät sarjakuvat leikittelevät mieluusti myös hämmentämällä faktaa ja fiktiota keskenään. Sarjat rikkovat todellisen ja keksityn rajoja puhumalla hahmojensa suulla yhteiskunnallista tapahtumista ja olemassa olevista ihmisistä. Juuri tässä on sarjakuvan ilmaisuvoima: huumorin suojiin kätkeytyvä se voi esittää hyvinkin kärkevää kritiikkiä ympäröivää kulttuuria kohtaan.

TS:n sarjakuvavalikoiman voidaan sanoa myös kaventavan sukupolvien välisiä eroja nykyisenä, postmoderniksi väitettynä, hajanaisena aikakautena. Esimerkiksi 63 vuotta ilmestynyt Touhulan perhe voi vitsikkäällä aiheillaan ja muuttumattomalla maailmallaan tarjota yhteisiä naurunaiheita eri ikäluokkien edustajille.

Sarjakuvat voivat myös esittää mahdollisuuden horjuttaa perinteisiä arvoja ja tapoja sekä osoittaa keinoja käyttäytyä tai toimia toisin, totuttuja sääntöjä vastaan tai niitä uudistaen.

Parhaimmillaan tämä voisi lisätä yksilöiden mahdollisuuksia vaikuttaa oman elämänsä kulkuun ja sisältöön.

Juttu perustuu kirjoittajan Tampereen yliopistolle tekemään tiedotusopin pro gradu -tutkielmaan Raudesta kulttuurin tulkeksi. Turun Sanomien sarjakuvapolitiikan kehitys vuodesta 1954 vuoteen 2003 postmodernin teorian valossa.

Viivi ja Wagner - ihmesuhteita.